

ή ιστορία του Σουλίου και της Πάργας δεν μπο-
ρεσε να επιρραεί με τη δρασερή της πνοή και την
έκλογή της γλώσσας. Τα άπομνημονέματα του πρό-
μαχου της λευτεριζς Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, συν-
ταγμένα στη δημοτική (1851), δέν έχουνε την αξία
φιλολογικου έργου.

"Αν οι Έλληνες στς αρχίσιμα της νέας τους
ζωής κρίνανε διαφορετικά από τ άλλα εύρωπ. έθνη
πού μέσα τους βλαστήσανε κοντά κοντά έθνικιά
γλώσσα κ' ιθνικιά ποίηση, δέν έδωσαν ιδώ το
πρώτο χτύπημα καθαρά φιλολογικου λόγου. Έτσι
μπορεί κανείς νά υποδείξει πώς στους έθνικόφρονες
Έλληνες έγινε αζητήσ η δημοτική με τον τρόπο
πού τή μεταχειριστήκανε οι Ίουίτες: στην προπα-
γάντα τους. Πολύ σπουδαιότερος όμως είν' ένας άλ-
λος λόγος. Ο εύρωπαϊκός φιλελληνισμός πού βλά-
στηκε από τον ένθουσιςμό γιά τις αρχαιότητες έ-
φερε τόντις σε καλό τέλος το σηκωμό των Έλλη-
νων και νιωθει κανείς τον πόθο των τελευταίων,
με μιá γραφή σιμώτερη στην αρχαία, νά δείξουνε
σ' όλο τον κόσμο, και πού πολύ στους φιλελλη-
νικούς κύκλους, πώς είναι οι φυσικοί κληρονόμοι των
αρχαίων Έλλήνων. Γιατί ο Φιλλμεράιερ είχε ξε-
στομώσει το 1829 τή φράση ότι γενικά δ ν ύπαρ-
χουνε πιά Έλληνες και ότι ο πληθυσμός της άρ-
χαίας Ελλάδος έχει σαρωθεί από τήν πλημμύρι
τώ Σλαβωνε. Η Εύρώπη είχε υπερασπιτεί
τους Έλληνες επειδή πίστευε πως άγκάλιαζε τους
απόγονους τω Μαραθωνομάχων — και τώρα όλο αυτό
νάναι μιá ούτοπία! Διόλου παράξενο αν οι Έλλη-
νες φοβηθήκανε τά άσκημα πολιτικά έπακόλουθα
πού μπορούσε νάχει: μιá τέτιχ άπάτη της Εύρώπης
για το νέο κράτος. Μ' άλλοιμονο αν οι Έλληνες
είχαν ως μόνο γνώρισμα της κατχγωγής τους: τή
γρηκτή τους! "Αν είναι τίποτα πού νάποδείχνει τον
έσωτερικό σύνδεσμο αρχαίου και νέου έθνισμού τούτο
έσικ έσικ είναι αυτή η λαϊκή λαλιά, αυτή η νεοελ-
ληνική συνείδηση, και δέν ύπαρχει σήμερι άμφιβο-
λία στους είδημονες ότι η θεωρία του Φιλλμεράιερ
είναι λαθεμένη. Οι σημερινοί Έλληνες έχουν όλο το
δικαίωμα νά λέγουνται απόγονοι των αρχαίων αν και
με το φυλετικό άνκκάτωμα μπάσανε ξένο αίμα στις
φλέβες τους όπως κάθε λαός της Εύρώπης. Ο θυ-
μός των Έλλήνων για το Φιλλμεράιερ είν' εύκο-
λονόητος, μά το λυπηρό είναι πώς βρήθητε νά στε-

ριωθεί η πλάνη πού τόσο έμποδίτε κ' έβλαψε τού
έθνους τή φιλολογική ζετυλιξία.

Πάτρα ΜΥΡΙΕΛΛΑ

ΧΑΡΕΣ ΑΠΟΚΟΣΜΕΣ

Της Μ—Μ.

Τάβλεπα από το στενό φεγγίτη, το σιδεροφρυγ
μένο, της φυλακής μου, της ψυχικής μου φυλακής,
το φεγγίτη. Και τά καμάρωνα στο άντικρονό παρό-
θυρο, πάνου στο κρύο το μάρμαρο άπιθωμένα. Και
τά χωρόμοννα. Και οικά οικά, δίχως νά το νιώσω
τάγάπησα. Βέβαια, θάν τάγάπησα, άπόυ κι στα νύ-
χτωνε, κι στα δέν τάβλεπα πιά, πάντα μπροστά μου
τάξα, τά μάτια της ψυχής μου πάντ' άγρυπνούσαν
πάνου τους.

Κ' είτανε δυό γλαστράνια μικρά, τοσοούτοιχα και
δυό φυτά μικρά, ντυμένα τήν δλοπράσινη δροσιά κ'
έλιπδα της νιότης, στυλωνόντουσαν πάνου τους. Κι
δταν τά γλαστράνια τά βάζανε κοντά κοντά, τά-
βλεπα τά φυτά νά γέρνει τδνα πάνου στέλλο και νά
κρυφομιλάνε κι δταν πάλι τά γλαστράνια τάπομα-
κράινανε, τδνα στη μιάν άκρη του παραθυριου και
τάλλο στην άλλη, τάβλεπα τά φυτά νά γέρνουνε σά
μαραμένα και τάβλεπα άκόμα και νά δακρρίζουνε.

Και τά λυπόμοννα τά φτωχά μου και μου νοτί-
ζουνταν και τά δικά μου τά μάτια. Και μοδρχό-
τουνε νά φωνάζω :

— Μην τά χωρίζετε. Αφίστε τα κοντά κοντά
νά κρυφολένε τους πόθους τους και νά χρυσοφαί-
νουν τις έλπίδες τους.

*

Με τά γλυκοχρόματα τά κολημέριζα και τά
καληνυχτούσα με τά ήλιογέρματα. Κι δλημερίς γλυ-
κοκοιβέντες έσθημα μαζί τους κι δλονυχτίς άγάπες
μου και προηγοιές μου τά φώναζα. "Ω, πόσο
πλάταινε η περικικλωσιά της φυλακής μου με τήν
άγάπη τους! Αλάκαιρη τή δημιουργία κλειούσα
μέσα στο στενό μου το κελλί και τις βαριές μου τις
άλωσίδες έρχόντουνε η Νιότη και μ' ένα άεροφίλημά
της μου τις κοιτάζατε.

Και χωρόμοννα της ψυχής τή λευτεριά — τή με-
γάλη Λευτεριά χωρόμοννα. Και πάθαινα και τούτο.
Έβλεπα στα πράσινά τους τά φυλλάκια νάντιφεγγί-
ζεται η άγάπη μου και θαρρούσα πως μ' άγαπούνε κι
αυτά, πως με κοιτάζουνε, άκόμα και πως μου γλυ-

κοινοβεντιάζουνε. Μπορεί και νά μη γελώμουνα.
Μήπως δέν έχουν ψυχή και τάνθάκια; Και μήπως
δέν ύπάρχουν και διαλεχτές ψυχές: άνθρώπινες πού
έχουν το μέγα χάρισμα νά βλέπουν τάνθάκια νά
γλυκοφιλουνται και νάκουνε τους θάμνους νάνα-
στενάζουνε;

Με άγαπούσανε τάνθάκια μου. Κι όσο κι αν τά
μαργιώλικα ζητούσανε νά μου το κρύβουν, έρχόντου-
σαν κάτι μεγάλες στιγμές πού τάπαυα — μάλιστα δταν
δ "Ηλιος άπλωνότανε πάνου τους και γυρούσανε
κατά το φεγγίτη της φυλακής μου και γλυκοκοιού-
σανε τά φυλλάκια τους σά νά μου φωνάζανε :

— Τήν άγάπη μας σου φέρουμε, φτωχέ μας
μοναξιώτη, με τή λουλουδένια μας τήν άγάπη σε
στεφανώνουμε!

*

"Αχ, ένα δειλινό τρομάρα πού τήν πήρα! Φυ-
σούσε μαριασμένος βορσίς, κατάφυχος, και τά πα-
ραθυρόφυλλα άνοιγοκλειούσανε με δομή — και τά
γλαστράνια μου τά φτωχά πάνου στο μάρμαρο, σάν
πάντα, καρτερούσαν άπό στιγμή σε στιγμή το θά-
νατο. Αλοιά μου! Έβγαζα το χέρι μου άπό το
σιερό μου το φεγγίτη, τ' άπλωνε, μά πού νά φτά-
σει το χέρι μου νά στυλώσει τά παραθυρόφυλλα και
νάν τά σώσει! Σειούσα τήν πόρτα της φυλακής μου
νάν τή ρήξω και νά πετυχτώ όξω, μά η σιδερό-
πορτα, καλομενταλωμένη, δέ λιγούσε και μόνο τά
χέρια μου πού μάτωνε!

Και σωριαζόμοννα κατάχαμα κ' έκλειγα, και ξε-
φρωνούσα, και κατασπάρουσα τις σάρκες μου. Μά τί-
ποτα, τίποτα!

Και μιá στιγμή, πάνου στη μαύρη τήν άπελλι-
σιά μου, άναυνάχηκα κ' έτρεξα στο φεγγίτη και
κόλλησα τά φρυγγμένα χείλια μου στα κρύα σίδερά
του και φώναξα σπαραχτικά :

— Διαβάτες άκαρδοι, λυπηθήτε με, σώστε μου
τά φτωχά μου τάνθάκια! Ρούγα περιγελάστρα, λυ-
πήσου με, πεθαίνουν τάνθάκια μου και θά πεθάνω
μαζί τους κ' εγώ!..

Και σβήσανε τά λόγια μου με άναφιλητό. Και
οι διαβάτες μ' άκούσανε ψυχροί κι άδιάφοροι και η
ρούγα με άναγέλασε...

*

"Αχ, πάντα άδιάφοροι οι διαβάτες και πάντα

με τον ψηφο τους. Πού ματακούσθηκε νά κυβερνήη
έναν τόπο ή φτωχολογιά και ή άργατιά.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τους λευτίρωσε η πολιτεία, είναι
αλήθεια, μά τους τλαθώσε ο παρξς. Αυτό όμως
το σκλάβωμα είναι πολύ χειρότερο από κάθε άλλο.
Δε θα περάση πολύς καιρός πού θα ξεσκλαβωθούνε
κι άπ' αυτό... Άλλοιμονο σε σάς τότε κ. Φιντή.

ΦΙΝΤΗΣ Έσύ είσαι ένας επαναστάτης, ένας
άναρχικός, πού ήρθες ιδώ μέσα γιά νά με φοβερί-
σης; Α! δέν μπορώ νά σε υποφέρω πιά, θα φω-
νάξω τήν άστνομεία νά σε πετξξ από μπροστά
μου. (Πέφτει σε μιá καρέκλια).

Πάψη.

ΣΤΑΥΡΟΣ (ήσυχά ύστερα από λίγη σιέμη). Δέν
είναι άνάγκη νά το κάμψ αυτί η άστνομεία. Θά το
κάμψ μόνος μου, τώρα πού σάς γνώρισα καλά και
κατά βάθος. Μιά φορά είμουνα παιδάκι και δε σάς
είχα καταλάβει: άλλωώς βέβαια δε θα με βιέπατε
ποτέ νά ξαναπατήσω το κατώφλι σας. Κι' αν με
είδατε σήμερι νάχορουμε ιδώ, — άκουα αυτή μόνο
και μόνο με τήν έλπίδα πως με έ,τι μέτε μου περ-
νούσε άπό το χέρι θά μπορούσα νά γλυκώω τή
δυστυχία τω δυστυχισμένω σας. (Δυνατότερα,
ύστερα από λίγο). Τόσα χρόνια μακριά από σάς,

δούλεψα με τά χέρια μου για νά ζήσω. Πείνασα,
δίψασα, ύπόφερα, και είδα από σιμά μέσα στα
έργοστάσια κ' εγώ, ένας άπλος έργάτης, είδα από
σιμά τή μεγάλη καταπίεση του παρξς, είδα από
σιμά τά βάσανα, τις πίκρες, τις άδικίες, τους θά-
νάτους. Είδα από σιμά τήν άγριότητα, τήν άτιμία,
και μπήκα και γώ, και βρυτήχτηκα και γώ, και
έπαθα και γώ. Κλείνω μέσα μου αυτή τή στιγμή
τόι πόνο όλων όσοι τυραννιούνται κάτω από τά
σκληρά πατήματα έσας των πλούσιων... Α! με
λέτε ένα επαναστάτη, ένα άναρχικό. Μά δέν είμαι
τίποτα άπ' αυτά. Είμαι μονάχα ένας άνθρωπος,
ένας άνθρωπος πού έσείς δέν είστε.

ΦΙΝΤΗΣ (συλλογισμένος). Άλλοιμονό σου, άλ-
λοιμονό σου, τρισαλλοιμονό σου!..

ΣΤΑΥΡΟΣ (χτυπάει το κοουδοει).
(Μπαίνει ο υπερρέτης).

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τοίματε τέ πικρακάω τά πρά-
ματά μου και κατέβασέ τα κάτω στην άξώπορτα.

ΥΠΕΡΡΕΤΗΣ. Άμείσως. (Φεύγει).

Πάψη.

ΣΤΑΥΡΟΣ (προς το Φιντή). Φεύγω αυτή τή
στιγμή για νά μήν ξαναγυρίσω πιά. Έτσι πιστεύω,
νά μη κιντυνεύουνε πλέον τά κόπια σας και τά

πλούτη σας. "Αν όμως τώρα μέσα μου κιστάνουμι
ένα σπαργμό, είναι γιατί αφήνω πίσω μου τή
λύπη σε δυό πρόσωπα πού τά στολίζουνε τά άθώα
γερατειά και τά άγνά νιάτα. "Ω! τή γαϊτιά μου
και τήν άδερπούλα μου δε θέλω ούτε νά τις άπο-
χαιρετήσω, φοβάμαι μήπως η άγάπη τους, και
άθελά μου με κρατήση ιδώ. Παίρνω όμως μαζί
μου τή μήμη της μάνας μου πού είναι για μένα
ένας θησαυρός και πού δέν μπορούτε πιά νά μου τήν
κρατήσετε εσείς

(Ο Σταύρος φεύγει. Ο Φιντής σε όλο αυτό το
διάστημα έχει γύρει το κεφάλι του άπάνου στα χέ-
ρια, σά νά σκέφτεται άδιάκοπα. Δείχνει πως είναι
πολύ ταραγμένος).

Πάψη.

(Σε λίγο μπαίνει η Γιαγιά. Τήν ακολουθεί η
Αννούλα κλαίγοντας και έχοντας το μαντίλι της στα
μάτια).

ΓΙΑΓΙΑ (τρομαγμένη). Είναι αλήθεια; Είναι
αλήθεια; (Κοιτάζει γέρω της). Έφυγε ο Σταύ-
ρος; Πάλι μās έφυγε ο Σταύρος; (Πέφτει σε μιá
καρέκλια). "Ω! δυστυχία μας, καποιο καινούριο
κακό μέλλει νά γίνη, καποιο καινούριο κακό πάλι
όπως και τότε. (Προς το Φιντή, ύστερα από λίγο).

